

**Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

СИЛАБУС

з дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

соціально-гуманітарного спрямування,

ступінь вищої освіти - «бакалавр»

Обсяг курсу – 3 кредити (ECTS): 14 годин лекції, 16 годин – практичні заняття, 60 годин – самостійна робота, диф.залик.

Викладач: **Кравченко Ольга Михайлівна**, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу (<http://new.khntusg.com.ua/staff/kravchenko-olga-mihajlivna>)

Викладач: **Антощенкова Віталіна Володимирівна** к. е. н., доц. кафедри економіки та маркетингу (<http://new.khntusg.com.ua/staff/antoshhenkova-vitalina-volodimirivna>)

Пререквізити (базові знання необхідні для успішного опанування компетентностями). Базові знання з дисциплін: «Основи економіки», «Стратегії та технології професійних продажів в агробізнесі», «Вища математика», «Філософія», «Соціологія», правові дисципліни.

Постреквізити. Продовжують вивчення даного предмету наступні дисципліни: «Основи охорони праці та права», фахові предмети

Інформація про курс. Навчальна дисципліна «Економіка природокористування» є складовою частиною нормативно-методичного забезпечення навчального процесу навчально-наукового інституту Бізнесу і менеджменту і є вибірковою дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців рівня вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень.

Структура дисципліни «Економіка природокористування» передбачає надання студентам навчальної інформації у вигляді лекцій, практичних робіт і виконання самостійної роботи.

Викладання дисципліни ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

Коротка анотація дисципліни (загальна характеристика, особливості, переваги). Особливість сучасного етапу розвитку господарства – формування уявлень про тісний взаємозв'язок економічного та екологічного благополуччя. Структуру та зміст курсу «Економіка природокористування» побудовано так, щоб здобувачі вищої освіти мали необхідні знання та були компетентними в питаннях економічно найбільш ефективного використання умов природного середовища та природних ресурсів, з іншого – пошуку та обґрунтування найбільш доцільних засобів запобігання та ліквідації шкоди від забруднення та зміни довкілля. В теоретичному плані задачею економіки природокористування є створення наукових засад концепції сталого еколого-економічного розвитку, а в практичному плані – розробка науково обґрунтованих рекомендацій з раціонального використання природних ресурсів та збереженню середовища існування людства.

Предмет курсу «Економіка природокористування» є вивчення процесу розширеного відтворення в сільському господарстві й організаційних формах його функціонування – аграрних підприємствах, а також дослідження еколого-економічних відносини, що виникають в процесі виробництва та розробки найбільш екологічно ефективних технологій управління виробництвом і відтворення природних ресурсів. Навчальна дисципліна «Економіка природокористування» сприяє формуванню у слухачів базових принципів, основних категорій, сучасних концепцій, теоретичних положень і практичних прийомів функціонування сучасного аграрного підприємства та умінь науково обґрунтовувати пропозиції щодо покращення результативності та ефективності його господарювання.

Загальні компетентності

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі агропромислового виробництва, що передбачає застосування певних знань та умінь, технологічних методів та прийомів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- 1) головні закономірності взаємодії суспільства і природи;
- 2) типи економічного розвитку та їхні особливості;
- 3) екологічні проблеми макроекономіки;
- 4) основні напрями екологізації економічного розвитку;
- 5) природоохоронні заходи;
- 6) показники економічної ефективності природоохоронних рішень;
- 7) методи розрахунку соціальних витрат та економічної ефективності природокористування;
- 8) методи розрахунку збитків від нераціонального природокористування та забруднення довкілля;

вміти:

- 1) визначати економічну цінність природи;
- 2) виявляти й аналізувати вплив господарської діяльності на довкілля (забруднення, пряме руйнування та ін.);
- 3) визначати показники ефективності функціонування еколого-економічної системи;
- 4) визначати ефективність природокористування з урахуванням чинника часу;
- 5) оцінювати збитки від забруднення навколишнього середовища та нераціонального природокористування;
- 6) аналізувати реальну ситуацію, яка склалася внаслідок нераціонального природокористування;
- 7) розробляти заходи з підвищення ефективності природоохоронних заходів;
- 8) працювати в групах;
- 9) використовувати комп'ютерну техніку для опрацювання й аналізування даних і представлення результатів, реферувати й анотувати наукові публікації.

Метою вивчення дисципліни є формування знань студентів у галузі управління раціональним використанням природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, соціально-економічних аспектів природокористування та природоохоронного законодавства, надбання практичних навичок в економічній оцінці природних ресурсів, ефективності впровадження природоохоронних заходів та оцінці економічного збитку, що утворюється внаслідок забруднення довкілля; формування у студентів наукового світогляду і здатності до економічного мислення.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

- 1) вивчення економічних аспектів взаємодії суспільства і природи;
- 2) виявлення негативного впливу господарської діяльності на довкілля;
- 3) характеристика сучасних протиріч між потребами соціально-економічного розвитку і можливостями екосистем;
- 4) оцінка природних ресурсів і пошук економічних механізмів досягнення раціональнішого їх використання (різні форми оплати за природні ресурси, прогресивні технології, безвідходне виробництво та ін.);
- 5) аналіз процесу залучення ресурсів довкілля в цінову систему на підставі визначення економічної цінності компонентів довкілля;
- 6) освоєння методології й методики економічного обґрунтування оптимальних напрямів соціально-економічного розвитку з урахуванням екологічних обмежень;
- 7) визначення можливих шляхів підвищення еколого-економічної ефективності господарства;
- 8) аналіз спроможності ринкової системи забезпечити ефективне використання ресурсів довкілля;
- 9) аналіз реальної ситуації, яка склалась у певній галузі, та розробка заходів на перспективу.

Вказані завдання можливо виконати лише за умови високого рівня обізнаності спеціалістів у питаннях економічної політики підприємства.

Під час вивчення дисципліни «Економіка природокористування» використовують комплекс різних методів навчання, а саме:

Інформаційно-презентативні:

- 1) усні: лекція, міні-лекція, розповідь, пояснення;
- 2) письмові: конспект, тези, цитати, графіки, схеми, реферат;
- 3) наочно-усні: демонстрація, слайди, відео.

Алгоритмічно-дійові:

- 1) діалогічні: бесіда, дискусія, консультація, тестування, семінари, питання-відповіді;
- 2) предметно-групові: питання, задачі;
- 3) групові: робота в малих групах, мозковий штурм, рольові ігри, конференції, круглі столи.

Самостійно-пошукові:

3) індивідуальна робота: складання й розв'язування тематичних кросвордів; міні-дослідження;

2) самостійна робота: питання, задачі, тестування.

Лекційні заняття з дисципліни «Економіка природокористування» носять в основному проблемний характер, на них розглядають теми або окремі питання курсу, які є досить складними за змістом, неповно та несистемно висвітлені в літературі, передусім навчальній. Економіка природокористування – це складна, інтегральна навчальна дисципліна, яка постійно розвивається. Постійно оновлюється навчальна література, з'являються нові наукові публікації та нормативно-правові акти, що знаходять своє відображення у лекційному матеріалі, який пропонують до розгляду студентам.

Практичні заняття проводять із застосуванням переважно комплексу методів активного навчання, домінуючим серед яких є кейс-метод, що зумовлено специфікою предмету. Головне завдання під час опанування курсу – навчитися застосовувати теоретичні знання на практиці. Результати індивідуальної роботи презентують на практичному занятті.

Політика курсу – жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу.

Шкала оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Невиконання будь-якого основного завдання по курсу є підставою для підсумкової оцінки «F», навіть якщо загальна сума балів (без оцінки за пропущене завдання) виявляється в діапазоні більш високої оцінки.

Методи оцінювання

1. Метод усного контролю. Усний контроль здійснюється шляхом опитування студентів.
2. Метод письмового контролю. Здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, вирішення задач, написання рефератів.
3. Метод самоконтролю. Передбачає формування у студентів уміння самостійно контролювати ступінь засвоєння навчального матеріалу, знаходити допущені помилки, неточності, визначати способи ліквідації виявлених недоліків.

Підсумкова оцінка

Академічна успішність визначається оцінкою за 100-бальною шкалою і розглядається як підсумок балів, отриманих студентом на опорних контрольних зрізах знань навчального матеріалу відповідно до складу змістових модулів. Терміни проведення опорних контрольних зрізів встановлюються робочою програмою курсу дисципліни і затверджуються графіком виконання навчального процесу.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за заліковий модуль, надається структурою залікового кредиту, а реальна кількість отриманих балів реєструється викладачем у відомості поточного контролю навчальної роботи студента і в додатках до індивідуального плану відповідно до певного розділу дисципліни.

Попередній календар курсу

Тиждень	Тема	Підготовка
Змістовий модуль 1. Понятійно-термінологічний апарат та методологічні основи економіки природокористування		
Тема 1. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК НАУКА. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ		
1-2	Економіка природокористування як наука. Природокористування	лекція
	Природно-ресурсний потенціал території. Еколого-економічна ситуація. Еколого-економічне районування	практична робота
	Еколого-економічні системи різних рівнів (глобального, макроекономічного, мезоекономічного, тощо). Причинно-наслідкові зв'язки в економіці природокористування.	самостійно
Тема 2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ В СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ		
3	Природні ресурси в суспільному розвитку	лекція
	Натуральні та вартісні показники оцінки природних ресурсів. Економічна оцінка природних ресурсів на макро- та мікроекономічному рівні, її головні методологічні й методичні принципи. Диференційна рента.	практична робота
	Кадастри природних ресурсів (світовий досвід).	самостійно
Тема 3. СТАТИСТИКА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ		
4	Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів	лекція
	Аналіз земельних ресурсів.	практична робота
	Діяльність Міжнародної спілки охорони природи, Світової комісії з охорони довкілля й розвитку та ін.	самостійно
Тема 4. АКТУАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ		
5	Актуальні екологічні проблеми економічного розвитку	лекція
	Положення про державне управління екологією та природних ресурсів	практична робота
	Перелік видів діяльності, які відносяться до природоохоронних заходів	самостійно
Тема 5. ТЕРИТОРІАЛЬНО-РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА		
6-7	Територіально-регіональні особливості природокористування та охорони навколишнього середовища.	лекція
	Економічна оцінка природних територій.	практична робота
	Територіально-виробничі комплекси-ефективна форма організації виробництва і використання природних ресурсів.	самостійно

Тиждень	Тема	Підготовка
Змістовий модуль 2. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ		
Тема 6. РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ Й ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННИХ РЕСУРСІВ		
8	Ресурсозбереження й ефективність використання вторинних ресурсів	лекція
	Методика оцінювання внутрішнього еколого-економічного збитку	практична робота
	Роль науково-технічного прогресу (НТП) у ресурсозбереженні.	самостійно
Тема 7. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ		
9-10	Економічна ефективність природоохоронних заходів	лекція
	Методика розрахунку економічного збитку.	практична робота
	Економічна ефективність природоохоронних заходів.	
	Розрахунок збору за наступний рік, за квартал, остаточний річний розрахунок збору.	самостійно
Тема 8. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ		
11-12	Фінансово-економічний механізм природокористування	лекція
	Обчислення показників еколого-економічної оцінки конкретних видів виробництв або підприємств	практична робота
	Перелік природоохоронних заходів, фінансування яких здійснюється з державного бюджету	самостійно
Тема 9. ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ		
13	Принципи екологічного законодавства України та економіко-екологічна відповідальність	лекція
	Додатковий економічний ефект від багатоцільових природоохоронних заходів	практична робота
	Міжнародний досвід екологічного законодавства.	самостійно
Тема 10. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РАЦІОНАЛЬНИМ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ		
14-15	Механізм управління раціональним природокористуванням	лекція
	Еколого-економічний моніторинг. Обґрунтування Концепції сталого розвитку	практична робота
	Діяльність Міжнародної спілки охорони природи, Світової комісії з охорони довкілля й розвитку та ін.	самостійно

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної ради України <http://rada.gov.ua/>
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України www.me.gov.ua
4. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку www.oecd.org
5. Офіційний сайт Міністерства енергетики та охорони довкілля <https://menr.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Національного екологічного центру України <http://necu.org.ua/>
7. The United Nations Environment Programme (UNEP) <https://www.unenvironment.org/>
8. <http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/index>
9. Офіційний сайт Всесвітньої торгової організації <http://wto.org/>
10. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН <http://www.fao.org>
11. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США <https://www.fas.usda.gov>
12. Офіційний веб-сайт Федерації органічного руху України <http://www.organic.com.ua>
13. Проект «Розвиток органічного ринку в Україні» <https://ukraine.fibl.org/ua/>
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
16. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
17. Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

18. Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>
19. Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
20. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
21. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
22. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України
<https://menr.gov.ua/>